

Tudi letošnjo zimo plazovi niso prizanesli koči na Doliču

V aprilski številki revije smo pisali o letošnji s snegom nadpovprečno obdarjeni zimi v visokogorju in posledicah snežnih plazov. Takrat še nismo vedeli, da je bila vnovič na "snežnem prepihu" tudi koča na Doliču. Prvi spomladanski mimoidoči niso opazili kaj posebnega, saj je bila koča do velikonočnih praznikov do prvega nadstropja obdana s snegom. Ko pa jo je med prvomajskimi prazniki obiskalo nekaj članov domačega PD Gorje in je naposled izpod visokega snega pogledal južni del koče, so opazili, da ni vse tako, kakor so pustili za seboj ob jesenskem odhodu.

Koča na Doliču, 2151 m, stoji na križišču več markiranih planinskih poti jugozahodno od Triglava in zahodno od istoimenskega prevala med Kanjavcem in Šmarjetno glavo. Poleti je priljubljeno izhodišče za vzpon na Triglav s primorske strani. Prvo leseno kočo na Doliču so odprli italijanski planinci 14. septembra 1930, po drugi svetovni vojni pa jo je prevzelo Planinsko društvo Gorje, ki jo je obnovilo skupaj s SPD Trst. Kočo je že pozimi 1950/51 (najbolj snežna zima v visokogorju v zadnjih stotih letih) porušila snežna obtežba obilnega snega. Ta koča je stala v pobočju, ki ga prečkata

planinski poti proti Luknji in Triglavu. Novo kočo so postavili malo više na domnevno varnejšem kraju. Ker stoji na pomembnem križišču planinskih poti, je kmalu postala premajhna. V letih 1972 in 1973 so zgradili prizidek oziroma južni del in ga funkcionalno povezali s staro kočo. Leta 1993 so pripeljali signal mobilne telefonije, oktobra 2008 pa zamenjali strešno kritino. V zimi 2008/09 so snežni plazovi podrli južni del koče nad pritlično betonsko ploščo in zimsko sobo (bivak) v neposredni bližini. Ta del koče so člani planinskega društva do poletja 2010 obnovili, ostala pa je brez zimske sobe.

Porušeni del koče so znižali za eno nadstropje, namesto zidanih sten pa napravili kovinsko ogrodje s stebri in montažne zunanje stene. Deloma so uporabili ostanke porušenega dela koče ter za to opravili veliko število ur, dni in tednov prostovoljnega dela. Na prošnjo PD Gorje, natančneje njegove "deklice za vse", gospe Marice Okršlar, sva v začetku maja 2014 sodelavca Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, ki se ukvarjava s snežnimi plazovi, opravila ogled koče. S kolegico Manco Volk sva potrdila domnevo, da so snežni plazovi poškodovali kočo tudi v snežni

Močno poškodovana koča na Doliču po katastrofalnih plazovih v zimi 2008/09 Foto: Miha Pavšek

Morebitna nadomestna lokacija v bližini sedanje koče (spodaj levo) je varna pred snežnimi plazovi. S kote 2241 metrov se vidi tudi vrh Triglav. Foto: Miha Pavšek

sezoni 2013/14. Ugotovila sva, da je najverjetneje le en obsežnejši pršni plaz dosegel južni vogal koče, pri čemer je njegov piš potisnil iz leg kletno in pritično okno. V kletnih prostorih je bilo še nekaj ostankov plazovine, na tem delu koče je plaz poškodoval tudi žleb in uničil najmanj eno od fotovoltaičnih celic na zahodni strani ostrešja. Zaradi velikih sil je odstopil del lesenega opaža. Na tleh v kletnih prostorih je bila poleg neznatnih ostankov snega tudi voda, premaknilo in nagnilo pa se je še nekaj drugih premičnin. V pritičnem delu sta bila poškodovana montažno ostenje in notranja obloga južnega vogala koče. V vseh prizadetih prostorih so bili razmetani, razbiti in polomljeni deli notranje opreme in napeljav.

Deloma že zakrita odlomna napoka pod ostenjem Kanjavca, natančneje na osojnih strminah pod vzhodnim grebenom, je razkrila, od kod je najverjetneje prišel tudi letošnji plaz. Kakor pred leti je bil tudi to pot pršni; za tovrstne plazove je značilen udarni val. Ta nastane, ko se v zrak zvrtničen suh sneg premika z veliko hitrostjo. Val nastane na sprednjem delu plazu in potuje pred plazovino. Ko se ta zaustavi, piš nadaljuje svojo pot še daleč naprej. Za posledice je bolj kakor sam sneg pomembna potisna sila. Ta je odvisna od prostornine plazovine, njene hitrosti in višinske razlike, ki jo opravi do mesta zaustavitve. Ocenjujemo, da je bila sila plazovine ob letošnjem plazu do 3 t/m^2 . Za primerjavo: leta 2009, ko je podrlo južni del koče in zimsko sobo, smo jo ocenili na več kakor 10 t/m^2 . Tudi pri nas so znani primeri, ko plazovina sploh ne doseže objekta, pač pa nastane škoda zaradi močnega udarnega vala pršnega plazu (Tičarjev dom aprila 1975).

Kakor smo zapisali v reviji *Ujma* (<http://www.sos112.si/slo/tdocs/ujma/2010/120.pdf>) že ob analizi rušilnih plazov v sezoni 2008/09, se kot edini ukrep za trajno rešitev kaže

prestavitve te koče na bližnjo, pred plazovi varno lokacijo. Zato vse od tedaj pozorno spremljamo snežne in lavinske razmere na tej lokaciji. Na sedanji dolgoročno ni mogoče zagotoviti popolne varnosti z ukrepi in posegi, ki bi bili sprejemljivi tako v ekonomskem kakor tudi v naravovarstvenem smislu. Če bo prišlo do odločitve o postavitvi nadomestne koče na novi lokaciji, bo morala biti ta predmet širše strokovne obravnave, sama koča pa izbrana v okviru javnega arhitekturnega natečaja. Kot taka bi morala predstavljati preobrat v razmišljanju o pomenu in namembnosti sodobnih visokogorskih postojank. V njej bo morala stopiti v ospredje vizija prihodnje, nove planinske infrastrukture – sprejemljive za okolje, z osnovno planinsko ponudbo in prilagojeno oskrbo s poudarkom na doma pridelani hrani ter energetsko trajnostnega in ne nazadnje tudi pred snežnimi plazovi varnega zavetja. ●

Južni vogal koče, kjer so bile poškodbe v začetku letošnjega maja najhujše. Foto: Miha Pavšek

